

Motion till riksdagen

1988/89: A14

av Sonja Rembo m. fl. (m)

med anledning av prop. 1988/89: 150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1989/90, m. m. (kompletteringsproposition)

Regeringens arbetsmarknadspolitik

Såväl i budgetproposition i januari som i regeringspartiets ställningstaganden i arbetsmarknadsutskottet i betänkande 1988/89:A11 vilket debatterades av riksdagen i början av april redovisade socialdemokraterna stor förnöjsamhet med situationen på arbetsmarknaden. Visserligen påpekade regeringen att takten i pris- och löneökningarna på sikt utgör ett hot mot konkurrenskraft och sysselsättning och att bristen på arbetskraft hämmar produktionstillväxten inom flera sektorer. Dessa konstateranden följdes dock inte av några försök att analysera orsakerna, än mindre av några konkreta förslag om hur läget skulle kunna förbättras.

Trots en rekordhög sysselsättning, i många sektorer brist på arbetskraft, belöper sig den arbetsmarknadspolitiska budgeten till över 25 miljarder kronor – därtill kommer 8 miljarder kronor för arbetslöshetsersättningar. Det tyder på strukturella problem inom svensk arbetsmarknad. Den oro över utvecklingen som fördes fram i de moderata motionerna och de konkreta förslag vi presenterade avvisades. Socialdemokraterna hävdade att den s. k. tredje vägens ekonomiska politik var framgångsrik och läget på arbetsmarknaden ansåg de vara gynnsamt.

Mindre än en månad efter riksdagsbehandlingen lägger regeringen fram förslag som bär panikens prägel. I dem tecknas en annan bild: brist på arbetskraft, låg produktivitet och låg tillväxt, en avsevärd utslagning från arbetsmarknaden, en alltför snabb löne- och prisutveckling, försämrade bytesförhållanden med utlandet, regional obalans, en offentlig sektor som inte förmår fullgöra sina åtaganden.

Utifrån denna beskrivning lägger regeringen fram förslag som istället för att förbättra situationen kan väntas få negativa effekter på arbetsmarknaden.

Regeringen föreslog först i kompletteringspropositionen att man genom höjda arbetsgivaravgifter skulle minska arbetskraftsefterfrågan. I klartext ville man att arbetsplatser skulle slås ut för att minska efterfrågan på arbetskraft. På så sätt skulle personer, enligt regeringens tankesätt, kunna slussas över till sektorer som den anser har större ekonomiskt berättigande. Arbetstagarna betraktas som utbytbara. Arbetstagarna skulle kunna dirigeras enligt statsmakternas prioriteringar.

Förslagen om höjda arbetsgivaravgifter och höjd moms mötte ett starkt

motstånd både i riksdagen och bland olika organisationer. På den sista dagen innan motionstiden går ut presenterar socialdemokraterna en helt annan politik. Den kommer visserligen inte att ha samma slags effekter som den tidigare föreslagna, men lika lite som momshöjning och arbetsgivaravgiftsökningar kommer socialdemokraternas nya politik att angripa de grundläggande problemen i den svenska ekonomi eller på den svenska arbetsmarknaden. Istället innebär förslagen en återgång till ett utpräglat regleringssamhälle.

Under många år, senast i vår arbetsmarknadspolitiska motion i januari (1988/89:A285) har vi understrukit att den socialdemokratiska politiken lett till en arbetsmarknad i permanent obalans. De enskilda arbetstagarnas och arbetsgivarnas handlingsförmåga har kringkurits i takt med deras växande beroende av politiska beslut och bidrag av allmänna medel. Detta har skett med hjälp av delvis rigid lagstiftning, en stark central byråkrati och starkt centralstyrda fackliga organisationer. De samlade konsekvenserna av skattepolitiken och den solidariska lönepolitiken har också i hög grad bidragit.

Gång på gång tvingas den socialdemokratiska regeringen att genom återkommande brandkärsuttryckningar ställa tillrätta missförhållanden som åstadkommit av den egna politiken. Stabiliteten och långsiktigheten offras gång på gång. Denna politik jämte oförmågan att komma tillrätta med kostnadsutvecklingen utgör de allvarligaste hoten mot den fria arbetsmarknaden med full sysselsättning och Sveriges förmåga att möta framtiden.

Kompletteringspropositionen och den debatten som till slut ledde till att regeringen nu överger sina två veckor gamla förslag utgör ytterligare ett bevis på den socialdemokratiska regeringens oförmåga att komma tillrätta med de problem den egna politiken skapat. De förslag som läggs fram inom den ekonomiska politikens och skattepolitikens område är endast ägnade att försvåra situationen på arbetsmarknaden och bryta den nuvarande höga efterfrågan på arbetskraft. Den redan höga nivån på arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan bli ännu högre. Därutöver hänvisar regeringen till pågående utredningar, arbetsgrupper och kommissioner.

De konkreta förslag som kan ha en positiv inverkan på arbetsmarknaden går huvudsakligen ut på att aktivera marginella grupper som hittills på grund av politiska beslut och samhällets sätt att fungera har ställts utanför arbetsmarknaden. Dessa åtgärder är nödvändiga men kommer knappast att få någon mätbar effekt på arbetsmarknaden i stort. Det är betecknande för dagens socialdemokrati att intresset för att minska utslagningen genom förtidspensioneringar och långtidssjukskrivningar, liksom arbetslösheten bland invandrare vaknat på allvar först då rekryteringsproblemen blivit så stora inom den offentliga sektorn att dess kris blivit uppenbar för envar.

Den socialdemokratiska politiken måste ersättas av en politik som medför att det lönar sig att arbeta och frivilligt spara. Lägre marginalskatter, ett totalt sänkt skattetryck och färre ingrepp i lönebildningen och avtalsfriheten mellan parterna på arbetsmarknaden utgör de främsta medlen för reallönstillväxt och möjligheter för företag och förvaltningar att rekrytera och utveckla den arbetskraft de behöver.

Därtill är det nödvändigt att de offentliga monopolen öppnas för alternativa verksamheter. De gigantiska offentliga monopolen inom framför allt vård och omsorg medverkar i hög grad till obalanserna och de otillfredsställande förhållandena på arbetsmarknaden.

Mot. 1988/89
A14

Moderat politik

Förutsättningarna för att den svenska arbetsmarknaden i framtiden skall kunna fungera är att den nuvarande socialdemokratiska politiken avbrytes. Våra förslag till övergripande ekonomisk politik finns i partimotion med anledning av denna proposition.

Inom det arbetsmarknadspolitiska området återfinnes våra förslag till en bättre fungerande arbetsmarknad i motionerna 1988/89:A285 om arbetsmarknadspolitik och 1988/89:A753 angående lagarna på arbetsmarknaden.

Nuvarande arbetsmarknadslagar utgör i vissa avseenden hinder för en väl fungerande arbetsmarknad. På sikt kan små hinder innebära onödiga produktivitetstförluster.

Trots dagens goda konjunktur med hög efterfrågan på arbetskraft och låga arbetslöshetstal, ställs stora krav på olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Likaså är kostnaderna för kontanta stöd höga och utgör en stor andel av de totala kostnaderna. Detta är ytterligare ett tecken på arbetsmarknadens dåliga funktion och de inläsningseffekter som hindrar en positiv utveckling. Vidare är det anmärkningsvärt att inte alla förvärvsarbetsbetande har ett ordentligt skydd vid arbetslöshet. Vi har sedan flera år krävt att en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring skall ersätta det nuvarande systemet med fackförbundsanknuten arbetslöshetsförsäkring.

I vår januarimotion begärde vi också förslag från regeringen till åtgärder i syfte att såväl avlägsna hinder som skapa incitament som leder till en väl fungerande arbetsmarknad.

Vi underströk då att det förlegade monopolet på arbetsförmedling borde upphävas. En sammanslagning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden med den gemensamma arbetsmarknaden inom EG skulle öppna möjligheter både för svenska arbetstagare och svenska företag.

Särskilt oroande är den höga frånvaron, såväl långtids- som korttidsfrånvaron. Det totala bortfallet av arbetstimmar på grund av frånvaro kan beräknas till närmare 30 miljoner per vecka eller ca 20 procent av normalarbetstiden, detta trots att den totala arbetstiden under de senaste åren ökat. Denna höga frånvaro medverkar till den stora efterfrågan på arbetskraft och till den låga produktiviteten. I vår januarimotion begärde vi en utredning av socialförsäkringssystemets effekter på arbetsutbudet.

För en väl fungerande arbetsmarknad som erbjuder arbetstagarna valfrihet och flexibilitet är det nödvändigt med en arbetstidslagstiftning som ger de enskilda arbetstagarna och arbetsgivarna stora möjligheter att själva förfoga över arbetstiden. Utrymme för att anpassa arbetstiden efter egna prioriteringar under olika perioder i livet och finna kombinationer som samtidigt i största möjliga grad tillgodoser arbetskamraternas och produktionens behov är nödvändigt, om alla skall kunna yrkesarbeta utan att

kraven på de enskilda individerna blir orimliga. Det ställer krav på en mindre detaljerad arbetstidslagstiftning och större utrymme för avtal, enskilt och kollektivt.

Det är därför olyckligt att regeringen har bundit sig för att genomföra en sjätte semestervecka och utökad föräldraförsäkring. Man har därigenom intecknat ekonomiskt utrymme för överskådlig tid framåt. Det innebär att de enskilda arbetstagarnas valfrihet minskar. Bristen på arbetskraft ökar. Lönekostnaderna drivs upp såväl på grund av dessa beslut som av de kompensationskrav som kan förutses.

Återigen har socialdemokraterna visat att de inte har förtroende för enskilda individer eller ens de fackliga organisationerna på arbetsplatserna att komma överens med arbetsgivarna om arbetstider och semester. En lagstadgad sjätte semestervecka bör därför inte införas.

Vi redovisar nedan våra ställningstaganden till de konkreta förslagen i regeringens proposition i de delar som behandlas i arbetsmarknadsutskottet.

B5 Sysselsättningskapande åtgärder

Regeringen föreslår att 15 miljoner kr skall överföras till strukturstöd för bygnadsarbetare – det s. k. Galaxen-projektet. Det skulle innebära att projektet kommer att erhålla statsanlag med sammanlagt 100 miljoner kronor. Det bör noteras att regeringen i budgetförslaget avvisade den kostnadsnivån.

Galaxen har tillkommit för att ge arbete åt bygnadsarbetare som inte kan få arbete på den vanliga arbetsmarknaden eller där ett sådant arbete skulle riskera att förvärra tidigare uppkomna arbetsskador. Galaxen erbjuder arbetstagare till eller kan arbeta som underentreprenör till stora byggnadsföretag. Galaxen erhåller statsbidrag som motsvarar 75 % av lönekostnaden.

Det är viktigt att skilja mellan åtgärder för att bereda sysselsättning vid arbetslöshet och för att bereda arbete till personer med arbetshandikapp. Galaxens uppläggning innebär en sammanblandning av dessa roller.

I många fall kan omskolning till andra yrken ge bättre möjligheter för bygnadsarbetare som inte längre klarar kraven inom byggnadsindustrin. Anställning av arbetshandikappade som inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden bör företrädesvis ske med de flexibla lönebidrag vi förordar. Det bör normalt gälla även inom byggnadsbranschen.

Byggnadsarbetarna skulle vara mer hjälpta av att byggnadsindustrin inte ständigt utsätts för politiska ingripanden som leder till ryckighet.

För närvarande torde arbetsmarknadsläget knappast motivera några kortvariga insatser för arbetslösa bygnadsarbetare. Om sådana behöver ordnas, kan detta ske i form av omskolning eller beredskapsarbeten. I övrigt bör de flexibla lönebidrag som vi föreslagit kunna erbjuda goda lösningar.

Det finns således anledning att kritiskt granska Galaxen. Med anledning av budgetpropositionen föreslog vi att statsbidraget till löner inom Galaxen successivt skulle minskas och för kommande budgetår utgå med 50 % av

lönekostnaden. Galaxen skulle sedan kunna använda dessa medel på ett flexibelt sätt så att det i största möjliga utsträckning motsvarar arbetsnedsättningen i varje enskilt fall. Riksdagen har dessvärre avvisat detta förslag.

Ytterligare medelstillskott till Galaxen medan verksamheten bedrivs i nuvarande form vore olyckligt. Det goda arbetsmarknadsläget gör att även byggnadsarbetare med lägre arbetsförmåga i dag är attraktiva för arbetsgivarna. De nya anställningsreglerna innebär dessutom, att byggnadsbranschen får samma långsiktiga relationer mellan arbetstagare och arbetsgivare som karakteriserar den svenska arbetsmarknaden i övrigt. Detta talar för att antalet byggnadsarbetare som på grund av begränsade arbetshandikapp inte kan få arbete kan förväntas minska.

Verksamheten vid Galaxen bör således inte utvidgas.

Riksdagen bör inte godkänna regeringens förslag om att överföra medel från beredskapsarbete till strukturstöd för byggarbetsmarknaden.

C5 Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning

Vi har sedan flera år föreslagit att det nuvarande systemet med lönebidrag till handikappade förbättras. Regeringen var länge av oklara orsaker helt avvisande. Nuvarande system bygger på att bidraget är relaterat till arbetsgivarkategori. De flexibla lönebidrag vi förordar innebär att bidragets storlek är relaterat till den handikappades arbetsförmåga på arbetsplatsen, oavsett arbetsgivarkategori. Under innevarande år prövas ett liknande system i två län.

Riksdagen har dessutom – mot socialdemokraternas motstånd – beslutat att ungdomar i projektet "Arbete för unga handikappade" samt andra gravt handikappade unga under 25 år i hela landet skall omfattas av en försöksverksamhet med flexibla lönebidrag. AMS har i skrivelse till regeringen föreslagit att försöksverksamheten med flexibla lönebidrag för alla handikappade, oavsett ålder, skall utökas från två till sju län. Regeringen har accepterat AMS förslag.

Det bör emellertid inte möta några hinder att utsträcka försöksverksamheten till samtliga län. Eftersom de flexibla bidragen anpassas till den enskildes arbetsförmåga kommer bidragen i många fall att bli lägre än de bidrag om 90% som nu utgår till ideella organisationer och 100% till statliga arbetsgivare. Inför nästa budgetår torde en övergång till flexibla lönebidrag knappast innebära ökade kostnader. Riksdagen bör således besluta att alla handikappade, oavsett ålder och bostadsort, skall kunna omfattas av försöksverksamheten.

Det är angeläget att försöksverksamheten med flexibla lönebidrag blir föremål för en ingående, kvalificerad utvärdering.

D11 Särskilda regionalpolitiska insatser m. m. i Väster norrlands län

Regeringen har tidigare lagt fram särskilda paket för ett flertal olika län.

Det var därför möjligt att förutse att ett sådant program skulle presenteras även för Västernorrlands län. Texten i propositionen upptas till största delen av redovisning av hur stora offentliga medel som enligt redan fattade beslut skall satsas i Västernorrland.

I en kort passus i propositionen konstateras att utvecklingen av elpriser-
na är en viktig framtidsfråga för länet. Det är då lätt att förstå att Västernorrlands framtidsutsikter är synnerligen mörka om den nuvarande regeringen blir kvar vid makten. Det är den socialdemokratiska politiken att i förtid lägga ner de svenska kärnkraftverken som kommer att leda till ökade elpriser. Detta kommer att få stora negativa konsekvenser i Västernorrland. Inget annat län är lika elberoende.

Regeringen hänvisar till en utredning som skall kartlägga behovet av särskilda insatser inom arbetsmarknads-, regional- och industripolitiken i samband med kärnkrafts-
avvecklingen. Det går inte att hålla igång näringslivet i Västernorrland genom subsidier. En verklighetsförankrad energipolitik är en nödvändig förutsättning för många viktiga industrier i Västernorrland.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 40 miljoner kr till ett regionalt investmentbolag. Erfarenheterna från andra län av dessa bolag är blandade. Vi anser emellertid att staten bör medverka till att stödja framväxten av ett sådant bolag även i Västernorrland. Staten bör dock inte göra detta genom att gå in i bolaget som ägare.

På samma sätt som vi föreslagit beträffande andra länsvisa investmentbolag bör staten under inledningstiden stödja verksamheten genom ett ränte- och amorteringsfritt lån. Detta bör löpa under fem år. Därigenom får bolaget en sådan initial hjälp att det lokala näringslivet därefter i egen regi kan driva ett regionalt investmentbolag.

Regeringen föreslår också att 25 miljoner kronor omprioriteras från anslaget för sysselsättningskapande åtgärder. 10 miljoner kronor skall utgöra ett slags extra länsanslag och ställas till länsstyrelsens förfogande för utvecklingsprojekt. 15 miljoner kronor avser arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att motverka de negativa effekterna av strukturförändringar.

Dessa förslag är knappast väl avvägda. Inom ramen för de samlade länsanslagen erhåller länsstyrelserna medel för utvecklingsprojekt. Den framtida utformningen av dessa stödformer är för närvarande föremål för utredning. Regeringen bör i detta läge avstå från att upprätta ännu en stödform – ett slags extra länsanslag.

Riksdagen har med socialdemokratisk reservation beslutat att öka länsanslagen med 110 miljoner kr utöver regeringens förslag i budgetpropositionen. Det bör därför inom ramen för detta anslag på totalt 800 miljoner kr vara möjligt att ge utrymme för ökade utvecklingsinsatser i Västernorrland. Regeringen aviserar för övrigt i propositionen att fem miljoner kronor extra av länsanslaget kommer att tilldelas Västernorrland.

Beträffande särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser främst i form av arbetsmarknadsutbildning finns det redan medel som kan nyttjas för det ändamålet.

Riksdagen bör således avvisa regeringens förslag om en överföring av medel.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förändringar i syfte att få en bättre fungerande arbetsmarknad,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag att överföra 15 000 000 kr. från beredskapsarbeten till strukturstöd för byggnadsarbetare i enlighet med vad som i motionen anförts,

3. att riksdagen beslutar att utvidga försöksverksamheten med flexibla lönebidrag till samtliga län i enlighet med vad i motionen anförts,

4. att riksdagen till Särskilda regionalpolitiska insatser m.m. i Västernorrlands län på statsbudgeten för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr., samt bemyndigar regeringen att nyttja detta belopp såsom ränte- och amorteringsfritt lån till investmentbolag i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 10 maj 1989

Sonja Rembo (m)

Anders G Högmark (m)

Mona Saint Cyr (m)

Erik Holmkvist (m)

Ulf Melin (m)

Charlotte Cederschiöld (m)

Lars Ahlström (m)